

нашої держави та навряд чи сприятимуть її розвитку. Крім того, прийняття рішення у справі «Бурміч проти України» матиме наслідком прискорення розгляду аналогічних справ у ЄСПЛ, які відтепер оцінюватимуться лише на предмет прийнятності та без розгляду по суті передаватимуться на виконання до Комітету Міністрів [6].

Таким чином, внаслідок фактичного порушення норм права державним органом, субсидіарна відповідальність за рішенням Європейського суду з прав людини покладена на державу Україну.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів № № 11 та 14 з Протоколами № № 1, 4, 6, 7, 12 та 13) // Право України. – 2010. – № 10. – С. 215–233.
2. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 2 січня 2018 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2018. – 76 с. – (Закони України).
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України, 2006. – № 30. – Ст. 260.
4. Рішення Європейського суду по справі «Михайлова та інші проти України» від 6 березня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: \[«001-181381»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: [«001-181381»]}) .
5. Рішення Європейського суду по справі «Бурміч та інші проти України» від 12 жовтня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«%22tabview%22»: \[«%22document%22», «%22itemid%22»: \[«%22001-178082%22»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«%22tabview%22»: [«%22document%22», «%22itemid%22»: [«%22001-178082%22»]})
6. Мороз В. «Бурміч проти України»: неостаточна остаточноість [Електронний ресурс] / Віктор Мороз // Юридична газета. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/burmich-proti-ukrayini-neostatochna-ostatochnist.html>.

БАТАН ЮРІЙ ДМИТРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
фахівець науково-дослідної частини

ПРО ІНДИКАТОРИ ВИМІРУ ІНФЛЯЦІЇ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ЯВИЩ І ПРОЦЕСІВ

Будь-яку людську діяльність не слід і розпочинати (або змінювати процес її функціонування) без розробки мірила, критеріїв оцінки, індикаторів такої діяльності. Вимірювання ефективності певної діяльності загалом і, зокрема, окремих її складових належить до ключових

методологічних проблем і потреб для дослідження відповідної тематики. Термінопоняття «ефективність» було юридизоване, спочатку прийшовши з економічних наук. Уперше йшлося про ефективність соціальних інститутів суспільства наприкінці XIX століття у США. У той час виокремлювалися дві складові ефективності державного управління: економічна та технічна. Остання полягала, зокрема, в оцінці результатів діяльності [1, р. 38].

Статистичний підхід є одним із найпоширеніших в оцінці ефективності. Передусім застосування статистики в запобіжній діяльності обмежується або принаймні базується на порівнянні кількості зареєстрованих злочинів й інших правопорушень залежно від року, місцевості або інших критеріїв. Цьому питанню присвячено чимало кримінологічних й інших наукових досліджень. Так само й автори підручників із правової статистики наголошують на цифрових показниках роботи правоохоронних органів (і зрідка суду).

Сутність запобігання полягає, передусім, у подоланні детермінант (умов і причин) об'єкта профілактики [2, с. 15]. Однією з можливих детермінант порушення прав людини є інфляція писаного права. На запобігання їй спрямовано, зокрема, експертизи, обов'язкові обговорення проектів нормативних актів, чимало стадій їх розгляду перед ухваленням й інші нормотворчі процедури. Статистичні показники діяльності нормотворчих органів можуть бути показниками ефективності такої запобіжної діяльності.

У цьому контексті можна зазначити, що, наприклад, на початку 2014 року у статті А. Селіванова було наведено слова В. М. Литвина з виступу на академічних зборах вчених-юристів про 4987 чинних законів, з яких лише 997 є первинними й аж 2799 — змінами до них [6, с. 80]. Щоправда, є незрозумілим, до якої ще категорії належав 1191 чинний закон — можна припускати, що до законів про ратифікацію міжнародних договорів.

Більш нові відомості подано у статті В. В. Лемака, присвяченій пошуку структури загальної теорії права. З метою унаочнення потреби серйозної теоретичної підготовки фахівця-юриста для визначення взаємодії та співвідношення нормативних актів і вміння виводити «судову практику» та «звичаєве право», науковець наводить статистичні відомості первинних актів писаного права станом на 24 серпня 2017 року. Так, за його підрахунками, чинні 773 законів України з власним предметом регулювання і 1341 закон про ратифікацію міжнародних договорів, понад 39 тисяч актів Президента України і понад 64 тисячі актів Кабінету Міністрів України, майже 1,5 тисячі актів Конституційного Суду України та понад 65,5 млн. документів у Єдиному державному реєстрі судових рішень [3, с. 42].

Такі статистичні відомості можна порівнювати і територіально (залежно від держави, регіону тощо), і хронологічно (за рік, за квартал тощо), і зменшення або збільшення законодавчого масиву, так само як

кількості інших актів писаного права, є індикатором ефективності запобігання його інфляції.

Стосовно хронологічного порівняння, перспективним видається співвідношення кількості ухвалених у другій – третій декаді грудня законів й інших нормативних актів порівняно із середньостатистичною кількістю таких актів в іншій період. Можна припустити, що кількість актів, ухвалених у першому випадку, у декілька разів перевищує середньостатистичну. Це може бути пояснене прагненням депутатів і публічних службовців розглянути якнайбільшу кількість проектів нормативних актів на останніх засіданнях відповідного органу. Зазвичай це стосується недоопрацьованих і неякісних проектів, які за умов передноворічних свят і нового бюджетного та податкового року будуть швидше ухвалені без детального розгляду. Це ж стосується й ухвалення нормативних актів уночі порівняно з іншим часом доби.

Також може бути доцільним порівняння залежно від видів актів: закони та підзаконні акти, акти регуляторного характеру тощо. Перше може свідчити про надмірну кількість законодавчих актів і недостатнє запобігання їх інфляції. Друге можна вважати індикатором надмірної зарегульованості, що може спричинити не лише власне інфляцію писаного права, а і недоступність певної діяльності та корупційні ризики, а також зумовити потребу в так званій дерегуляції.

Близькою до інфляції писаного права детермінантою порушень прав людини є наявність так званих «мертвих норм». Критеріями ефективності дії таких норм є кількість індивідуальних (а деколи і нормативних) актів, у яких застосовано відповідну норму, зокрема і кількість застосованих судами й іншими органами норм, які передбачають юридичну відповідальність за певні діяння.

Крім інфляції писаного права, детермінують порушення прав людини й інші форми інфляції соціогуманітарної сфери. Так, Ю. М. Оборотов слушно вказує на існування інфляції влади або політичної інфляції [4, с. 94]. Виміром ефективності запобігання інфляції влади у контексті концепції належного врядування є порівняння співвідношення кількості представників публічної влади та жителів відповідної місцевості, а також співвідношення повноважень публічної влади та прав людини.

Про інфляцію науки може свідчити співвідношення опублікованих текстів із плагіатом і без нього, відсоток неоригінальних (скомпільованих) наукових текстів, псевдонаукових публікацій. Ці виміри можуть здійснюватися у наукових виданнях загалом, певного регіону, галузі науки, окремого видання, його випуску тощо. Ще простішими та показовими у контексті інфляції науки є кількість наукових видань, публікацій у них, присуджених наукових ступенів тощо.

Інфляція вищої освіти може підтверджуватися (або спростовуватися) відсотком людей із дипломами про вищу освіту. Видається за можливе навіть вимір ефективності запобігання інфляції прав людини –

наприклад, кількість конституційно закріплених прав людини (скажімо, Конституція України закріпила чималу кількість прав людини, що може розглядатися як їх інфляція, її подоланню сприяє правильне застосування принципу пропорційності).

Нарешті, можна виокремити й інфляцію самої статистики. Індикатором може виступити, скажімо, кількість посилань на певну статистичну інформацію у подальших наукових і журналістських публікаціях.

Статистичні показники являють собою і показники кількості людської енергії, часу й матеріальних засобів, використаних у будь-якій певній діяльності та в порівнянні з альтернативними варіантами свідчать про рівень ефективності тієї чи іншої запобіжної діяльності.

Серед перспектив і напрямів подальших досліджень загальнотеоретичної юриспруденції науковці (зокрема, П. М. Рабінович) вказують «дослідження реального стану здійснення та захищеності основоположних прав людини й інших суб'єктів за посередництвом саме конкретно-соціологічних методів і методик» [5, с. 5–6]. Це обґрунтовано суперечливістю відомостей із цих питань у доповідях омбудсперсони, матеріалах громадських правозахисних організацій, зокрема і міжнародних, а також відомчій і загальнодержавній статистиці. «Тому розробки згаданої методики й обґрунтування її евристичних можливостей ... становлять одне з актуальних завдань юридичної науки» [5, с. 6].

Застосування соціологічної методології наукового дослідження поряд зі вже наявними засобами виміру ефективності запобіжної діяльності уможливить отримання об'єктивнішої, повнішої та всеохопнішої інформації – упорядкованої сукупності відомостей про запобігання порушенням прав людини. Також це сприятиме ідентифікації та діагностуванню наявних проблем, що вже саме по собі має запобіжну (превентивну) мету.

У засобах масової інформації часто згадуються та наводяться як основний аргумент лише результати соціологічних опитувань, які проведено серед громадськості загалом, не враховуючи думку окремих структурних елементів цієї громадськості, безпосередньо пов'язаних із предметом дослідження.

Скажімо, індикаторами ефективності судової системи можуть бути показники довіри до неї не лише з боку звичайних громадян (громадськості загалом). Важливими (можливо, навіть значно важливішими) є і відомості опитувань представників соціальних груп, які з усіх боків (тобто не лише, припустимо, адвокатів або не лише суддів) пов'язані з функціонуванням судової системи, а саме: і суддів, й адвокатів, і прокурорів, які підтримують публічне обвинувачення, і працівників апарату судів, й осіб, які нещодавно були позивачами, відповідачами, заявниками, скаржниками, стягувачами, боржниками, постраждалими, підсудними та мали інший процесуальний статус

сторін судового процесу, а також учасниками судових проваджень (експертами, свідками тощо).

Результати опитування зазначених осіб є важливішими, оскільки вони мають безпосередній досвід комунікації із судовою системою, на відміну від громадськості загалом, яка лише отримує інформацію від ЗМІ та від знайомих. Водночас, варто наголосити, що і цією інформацією теж, безперечно, не варто нехтувати (нижче зазначено причини), але потрібно позбутися домінування публікації результатів лише таких «загальних» опитувань.

Таким чином, індикаторами ефективності запобігання знеціненню складових соціогуманітарної сфери (писаного права, влади, науки, вищої освіти, статистики тощо) є чимало кількісних — статистичних і соціологічних — показників, детальне дослідження яких є необхідним за сучасних умов праводержавної дійсності.

Список використаної літератури:

1. Barbbour G. Measuring local government productivity / G. Barbbour // *Municipal yearbook*. — 1975. — Рр. 38-46.
2. Батан Ю. Д. Поняттєво-категорійний апарат превенції як призначення права / Ю. Д. Батан // *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. — 2017. — № 4 (80). — С. 11–19.
3. Лемак В. В. Загальна теорія права: між зміною парадигми і пошуком структури / В. В. Лемак // *Публічне право*. — 2017. — № 3. — С. 40-48.
4. Оборотов Ю. Н. Инфляция власти и права как индикаторы слабого государства / Ю. Н. Оборотов // *Наукові праці НУ ОЮА*. — 2010. — Том 10. — С. 89–97.
5. Рабінович П. Загальнотеоретичне праводержавознавство в Україні: здобутки, проблеми, перспективи / П. Рабінович // *Вісник Академії правових наук України*. — 2011. — № 4. — С. 3–16.
6. Селіванов А. Право народу управляти своєю країною / А. Селіванов // *Вісник Конституційного Суду України*. — 2014. — № 3. — С. 80–87.

БОРИСЮК ІННА ЄВГЕНІЙВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ: СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Українське суспільство орієнтовано на створення ефективного механізму захисту прав дітей відповідно до міжнародних (у т.ч. європейських) стандартів. Водночас, декларування прав і свобод не може